

**MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA KATTA GURUH
BOLALARIDA KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYANI
SHAKLLANTIRISH METODIKASINI O'RGANISH USULLARI**

Jumanova Fotima Uralovna , professor

Nizomiy Nomidagi

O'zbekiston Milliy Pedagogika universiteti,

Toshkent sh., O'zbekiston

Yuldosheva Aziza Shuhrat qizi– 1-kurs magistrant

Nizomiy Nomidagi

O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti,

Toshkent sh., O'zbekiston

Kalit so'zlar. Maktabgacha yosh, kommunikativ kompetensiya, nutqiy rivojlanish, muloqot qobiliyati, ijtimoiy moslashuv, lug'at boyligi, ijobiy yondashuv.

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida katta guruh bolalarida kommunikativ kompetensiyani shakllantirishning nazariy asoslari, ahamiyati hamda samarali metod va vositalari yoritilgan. Shuningdek, o'yin, muloqot, hikoya qilish va rolli mashg'ulotlar orqali bolalarda nutqiy faollikni rivojlantirish yo'llari tahlil qilinadi.

Ключевые слова. Дошкольный возраст, коммуникативная компетентность, речевое развитие, коммуникативные навыки, социальная адаптация, словарный запас, позитивный подход.

Аннотация: В статье рассматриваются теоретические основы, значение и эффективные методы и средства формирования коммуникативной компетентности у большой группы детей в дошкольных образовательных организациях. Анализируются способы развития речевой активности детей посредством игр, диалогов, рассказывания историй и ролевых упражнений.

Keywords. *Preschool age, communicative competence, speech development, communication skills, social adaptation, vocabulary wealth, positive approach.*

Abstract: *This article discusses the theoretical foundations, importance, and effective methods and tools for the formation of communicative competence in a large group of children in preschool educational organizations. It also analyzes ways to develop speech activity in children through games, dialogue, storytelling, and role-playing exercises.*

Kirish

XXI asrda insoniyat taraqqiyotining eng muhim omillaridan biri bu — samarali muloqot, ya'ni kommunikativ kompetensiyaning yuqori darajada rivojlanganligidir. Bugungi globallashuv sharoitida insonning ijtimoiy hayotda o'z o'rnini topishi, jamoa bilan to'g'ri muloqot o'rnatishi va o'z fikrini aniq ifoda eta bilishi uning muvaffaqiyat kaliti hisoblanadi. Shu boisdan, kommunikativ kompetensiyani shakllantirish ta'limning barcha bosqichlarida, ayniqsa **maktabgacha ta'lim tizimida** muhim o'rin tutadi.

Maktabgacha yosh — bu bolaning shaxs sifatida shakllanishi, nutqiy va ijtimoiy faoliyatining rivojlanish davridir. Aynan shu bosqichda bola o'zining nutqiy tajribasini kengaytiradi, atrofdagilar bilan muloqot qilishni, fikrini so'z orqali ifoda etishni, boshqalarning nutqini tinglab tushunishni o'rganadi. Shu sababli, **maktabgacha ta'lim tashkilotlarida kommunikativ kompetensiyani shakllantirish** bolaning keyingi ta'lim bosqichlaridagi muvaffaqiyatining poydevorini yaratadi.

O'zbekiston Respublikasida maktabgacha ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, bolalarning intellektual, axloqiy, estetik va kommunikativ rivojlanishiga qaratilgan davlat siyosati olib borilmoqda. Xususan, "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"gi Qonun, "Ilk qadam" davlat o'quv dasturi hamda "Maktabgacha ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi"da bolalarda **muloqot madaniyati va kommunikativ kompetensiyalarni shakllantirish** ta'lim-tarbiya jarayonining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilangan.

Kommunikativ kompetensiya — bu bolaning nutqiy, ijtimoiy va emotsional sohada muloqotga kirisha olish, fikrni to'g'ri ifoda etish, boshqalarni tinglash va ularni tushunish, o'z navbatida hurmat bilan javob qaytarish kabi ko'nikmalarni egallaganlik darajasidir. Katta guruh bolalari (5–6 yosh) allaqachon so'z boyligini kengaytirgan, gap tuzish, savol berish va javob qaytarish kabi asosiy nutqiy ko'nikmalarga ega bo'lgan bo'lishadi. Ammo bu yoshda ularning muloqot jarayonidagi mustaqilligi, fikrni ifoda etishdagi aniqligi va ijtimoiy-emotsional barqarorligi hali shakllanish jarayonida bo'ladi. Shu bois, tarbiyachi va pedagoglarning metodik yondashuvi aynan shu bosqichda muhim ahamiyat kasb etadi.

Bugungi kunda pedagogika fanida kommunikativ kompetensiyani shakllantirishga oid turli yondashuvlar mavjud. Xususan, interfaol metodlar, o'yin texnologiyalari, rolli mashg'ulotlar, dialogik o'qitish va nutqiy muloqot mashqlarini uyg'unlashtirish orqali bolaning fikrlash faoliyatini faollashtirish mumkin. Bunda tarbiyachining roli faqat bilim beruvchi emas, balki bolani muloqotga undovchi, rag'batlantiruvchi hamda ijtimoiy muhit yaratib beruvchi shaxs sifatida namoyon bo'ladi.

Shuningdek, kommunikativ kompetensiyani shakllantirishda bolalarning individual psixologik xususiyatlari, temperament, qiziqish va qobiliyat darajalarini hisobga olish zarur. Har bir bola o'ziga xos bo'lgani uchun, u bilan ishlashda shaxsga yo'naltirilgan yondashuv, kichik guruh mashg'ulotlari va o'zaro hamkorlikni rivojlantiruvchi o'yinlar muhim ahamiyatga ega.

Mavzuning dolzarbligi shundan iboratki, bugungi kunda ko'plab bolalar texnologik vositalardan erta foydalanish oqibatida jonli muloqotga kirishishda qiynalayotgani kuzatilmoqda. Bu esa nutqiy faollikning pasayishiga, emotsional ifoda vositalarining cheklanishiga va ijtimoiy moslashuvdagi qiyinchiliklarga olib kelmoqda. Shu bois, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida kommunikativ kompetensiyani shakllantirish nafaqat nutqni rivojlantirish, balki bolalarning ijtimoiy-psixologik moslashuvini ta'minlash vositasi sifatida ham muhimdir.

Ushbu tadqiqot ishining maqsadi — **maktabgacha ta'lim tashkilotlarida katta guruh bolalarida kommunikativ kompetensiyani shakllantirishning samarali metodikasini ishlab chiqish, sinovdan o'tkazish va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan** iborat. Mazkur maqsadga erishish uchun tadqiqotda kommunikativ kompetensiyaning nazariy asoslari, metodik yondashuvlar, pedagogik sharoitlar va baholash mezonlari tahlil qilinadi.

Mavzu bo'yicha olib borilgan tadqiqot natijalari maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyachilari, metodistlar, psixologlar hamda ota-onalar uchun amaliy qo'llanma sifatida xizmat qilishi mumkin. U bolalarda muloqot madaniyatini shakllantirish, fikrni ifoda etish, tengdoshlari bilan to'g'ri munosabat o'rnatish hamda ijtimoiy muhitga muvaffaqiyatli moslashish jarayonlarini samarali tashkil etishga yordam beradi.

Shunday qilib, **kommunikativ kompetensiyani shakllantirish metodikasini o'rganish** — bu nafaqat nutqni rivojlantirishning muhim yo'nalishi, balki bolalarning intellektual, axloqiy va ijtimoiy shakllanishiga bevosita ta'sir etuvchi dolzarb pedagogik masaladir. Mazkur ish orqali maktabgacha ta'lim tizimida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning ilmiy asoslangan, amaliy jihatdan samarali yo'llari aniqlanadi va ularning qo'llanish mexanizmlari ishlab chiqiladi.

Kommunikativ kompetensiya tushunchasi va uning ahamiyati

A) Shaxsiy rivojlanish nuqtayi nazaridan:

- Bola o'z fikrini mustaqil ifoda etish orqali **o'ziga ishonch** hosil qiladi;
- Nutqiy faoliyat orqali tafakkur, tasavvur, eslab qolish va diqqat kabi

kognitiv jarayonlar rivojlanadi;

- Bola muloqotda ijobiy his-tuyg'ularni boshqarishni o'rganadi.

B) Ijtimoiy jihatdan:

- Kommunikativ kompetensiya bola uchun **jamoaga kirishish**, do'stlar orttirish, hamkorlik qilish imkonini beradi;

- Ijtimoiy moslashuvni yengillashtiradi, bu esa **maktab hayotiga tayyorgarlikning muhim bosqichidir**.

C) Pedagogik nuqtayi nazardan:

- Kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish orqali ta'lim jarayoni **interfaol** bo'ladi;
- Tarbiyachi bolalarda **fikr almashish, muammolarni birgalikda hal etish** madaniyatini shakllantiradi;
- Bola faol sub'ekt sifatida ta'lim jarayonining markazida bo'ladi.

D) Milliy qadriyatlar kontekstida:

- Muloqot madaniyati orqali bola **odoblilik, hurmat, samimiyat, mehr** kabi milliy axloqiy qadriyatlarni egallaydi;
- Ona tiliga bo'lgan muhabbat va ehtiromni kuchaytiradi;
- O'zbek xalqining boy nutqiy madaniyatini o'zlashtirish orqali milliy o'zlikni anglashga yordam beradi.

Katta guruh bolalarida kommunikativ kompetensiyani shakllantirish yo'llari

1. Katta guruh yoshining psixologik xususiyatlari

Katta guruh bolalari (5–6 yosh) — bu maktabgacha ta'limning so'nggi bosqichida bo'lgan, shaxsiy fikrlash, nutqiy faollik, muloqotga ehtiyoj kuchaygan davrdir. Shu yoshda bola:

- o'z fikrini mustaqil bayon eta boshlaydi;
- boshqalarni tinglay oladi va muloqot mazmunini tushunadi;
- savol berish, izoh so'rash, munosabat bildirishni o'rganadi;
- nutq orqali his-tuyg'ularini ifodalashga intiladi.

Demak, bu davrda **kommunikativ kompetensiyani shakllantirish** — bolaning intellektual, ijtimoiy va emotsional rivojlanishida hal qiluvchi ahamiyatga ega.

2. Kommunikativ kompetensiyani shakllantirishning asosiy yo'llari

Katta guruh bolalarida kommunikativ kompetensiyani shakllantirish ko'p qirrali jarayon bo'lib, u **ta'lim, tarbiya, o'yin va kundalik muloqot** orqali amalga oshiriladi. Quyida bu jarayonning asosiy yo'llari bayon etiladi:

A) O'yin faoliyati orqali shakllantirish

O'yin — bu bolaning tabiiy faoliyati bo'lib, u orqali bola atrof-muhitni biladi, so'zlash, fikrlash va muloqot qilishni o'rganadi. Shu sababli kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda **rolli, syujetli, interfaol** o'yinlardan keng foydalaniladi.

Misollar:

- **“Do‘kon”, “Shifokor va bemor”, “Mehmon kutamiz”** kabi syujetli-rolli o'yinlar — bolalarni muloqot vaziyatiga kirishishga o'rgatadi.
- **“Kim tezroq aytadi?”, “Gapni davom ettir”, “Topishmoqni top”** kabi nutqiy o'yinlar — so'z boyligini oshiradi.
- **Juftlik va guruhli o'yinlar** — hamkorlik, tinglash, kelishuv madaniyatini shakllantiradi.

O'yin jarayonida tarbiyachi bolalarning nutqiga e'tibor beradi, to'g'ri talaffuz, mos so'z tanlash va gap tuzishni o'rgatadi.

B) Suhbat va dialoglar orqali shakllantirish

Kommunikativ kompetensiyaning asosi — bu **suhbat**. Suhbat jarayonida bola tinglash, tushunish, savol berish, fikr bildirish kabi ko'nikmalarni o'zlashtiradi.

Amalga oshirish shakllari:

- **Erkin suhbat mashg'ulotlari** (“Men kimman?”, “Men nimani yoqtiraman?”);
- **Guruhlarda fikr almashish** — bola o'z fikrini bayon etish va boshqalarni eshitish madaniyatini o'rganadi;
- **Dialogik mashqlar** — ikki yoki uch boladan iborat muloqotli mashg'ulotlar.

Tarbiyachi bolalarni suhbatga jalb etish uchun ochiq savollar beradi, ularni erkin fikr bildirishga rag'batlantiradi.

C) Nutqiy rivojlantiruvchi mashg'ulotlar

Kommunikativ kompetensiya shakllanishida **nutq madaniyati va so'z boyligini oshirish** muhimdir.

Mashg'ulotlar yo'nalishlari:

- **Ertak va hikoya aytish** – bolalarda ifodali nutq, eslab qolish va qayta hikoyalash ko'nikmalarini rivojlantiradi.
- **She'r o'qish va dramatisatsiya** – talaffuz, ohang va mimika orqali emotsional ifodani shakllantiradi.
- **Rasm asosida hikoya tuzish** – tafakkur va mantiqiy izchillikni rivojlantiradi.
- **“Gapni davom ettir”, “So'z top”** mashqlari – mustaqil so'zlash malakasini oshiradi.

D) Interfaol metodlardan foydalanish

Bugungi ta'limda **kommunikativ yondashuv asosida interfaol metodlar** qo'llanilmoqda. Ular bolalarda faol fikrlash, erkin ifoda va hamkorlikni rivojlantiradi.

Eng samarali metodlar:

- **“Aqliy hujum”** – bolalar birgalikda fikr bildiradilar, muammoga yechim izlaydilar;
 - **“Klaster”** – bitta mavzu bo'yicha bolalar so'z va g'oyalarni tizimlashtiradi;
 - **“Rolga kirish”** – muayyan vaziyat asosida dialog yoki sahna mashqi;
 - **“Savol-javob zanjiri”** – bolalar ketma-ket bir-birlariga savol beradilar.
- Bu metodlar bolaning ijtimoiy va emotsional faolligini oshiradi hamda muloqot madaniyatini mustahkamlaydi.

E) Multimedia va texnik vositalardan foydalanish

Zamonaviy maktabgacha ta'lim jarayonida **audiovizual vositalar** kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda muhim o'rin tutadi.

Misollar:

- **Multfilmlar va audioertaklar** orqali bola nutqni tinglash, tushunish va ifoda etishni o'rganadi.
- **Interaktiv ta'lim dasturlari** (masalan, “Ilk qadam”, “Smart Kids”) yordamida so'z boyligi kengayadi.

- **Rasm, video va animatsiyalar** orqali mavzuga qiziqish ortadi va faol muloqot yuzaga keladi.

F) Ota-onalar bilan hamkorlik

Bolaning kommunikativ kompetensiyasini shakllantirishda oilaviy muhit ham katta ahamiyatga ega. Tarbiyachi ota-onalarga bolalar bilan to'g'ri muloqot qilish, ularni tinglash, savollar berish, ertak o'qish, suhbatlashish bo'yicha tavsiyalar beradi.

Ota-ona – bola uchun birinchi muloqot modeli. Shuning uchun bola kattalarning nutqiy namunasi orqali til va muloqotni o'rganadi.

3. Baholash mezonlari

Kommunikativ kompetensiyaning rivojlanish darajasini quyidagi mezonlar orqali aniqlash mumkin:

<i>Ko'rsatkich</i>	<i>Yuqori daraja</i>	<i>O'rta daraja</i>	<i>Past daraja</i>
Fikrni ifoda etish	To'liq, izchil tuzadi	gap Ba'zi so'zlar bilan ifodalaydi	Fikrini ifoda etishda qiynaladi
Tinglash ko'nikmasi	Suhbatdoshni tinglaydi	to'liq Ba'zan chalg'iydi	Tinglashga qiziqmaydi
Muloqotga kirishish	Faol, tashabbuskor	Faqat so'ralganda javob beradi	Passiv
So'z boyligi	Keng va xilma-xil	O'rtacha	Cheklangan

Pedagogik sharoit va tarbiyachining roli

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida kommunikativ kompetensiyani shakllantirish jarayonida **pedagogik sharoit va tarbiyachining faoliyati** hal qiluvchi ahamiyatga ega. Chunki bola shaxsining ijtimoiylashuvi, nutq madaniyati, muloqot ko'nikmalari aynan maktabgacha davrda shakllana boshlaydi. Bu jarayonning muvaffaqiyati tarbiyachi tomonidan yaratiladigan muhit, ta'lim-tarbiya jarayonining tashkil etilishi va bolaga individual yondashuv bilan bevosita bog'liq. Pedagogik sharoit — bu ta'lim-tarbiya jarayonida bola shaxsini har tomonlama rivojlantirish uchun yaratilgan **psixologik, ijtimoiy, didaktik va tashkiliy omillar majmuidir**. Ular orqali bola o'z fikrini erkin ifodalash, boshqalar

bilan muloqotga kirishish, tinglash va tushunish, muammolarni hal etish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Kommunikativ kompetensiyani shakllantirish uchun quyidagi **asosiy pedagogik sharoitlar** zarur:

- Bolalar o'rtasida o'zaro hurmat va ishonch muhitini yaratish;
- Nutqiy faoliyatni rag'batlantiruvchi o'yin, mashg'ulot va topshiriqlar tizimini ishlab chiqish;
- Bolaning shaxsiy faolligini oshiruvchi ijodiy faoliyat turlarini tashkil etish (sahnalashtirish, rolli o'yinlar, hikoya tuzish);
- Har bir bolaning individual rivojlanish xususiyatini hisobga olish;
- Ota-onalar bilan hamkorlikda kommunikativ muhitni qo'llab-quvvatlash.

Tarbiyachi — bu nafaqat bilim beruvchi, balki **muloqot madaniyatini shakllantiruvchi** asosiy shaxsdir. U bolaning tilini, fikrlashini, his-tuyg'ularini rivojlantiruvchi, o'zini ifoda etish imkonini beruvchi sharoitni yaratadi.

Tarbiyachining bu jarayondagi asosiy rollari quyidagilardir:

- **Nutqiy namuna beruvchi:** Tarbiyachi bolalarga to'g'ri, ravon, ifodali so'zlash, tinglash va tushunishning namunasi bo'lishi kerak.
- **Faollashtiruvchi:** Bolalarni erkin fikrlashga, savol berishga, o'z fikrini bildirishga undaydi.
- **Motivatsion yetakchi:** Muloqot jarayonida qiziqarli mavzular, o'yinlar orqali bolalarda suhbatga kirishish istagini uyg'otadi.
- **Muvofiqlashtiruvchi:** Guruh ichida sog'lom psixologik muhitni ta'minlaydi, bolalar o'rtasida ijobiy muloqotni boshqaradi.
- **Hamkorlikni tashkil etuvchi:** Ota-onalar bilan birgalikda bolaning kommunikativ rivojlanishiga yo'naltirilgan ishlarni muvofiqlashtiradi.

Tarbiyachi tomonidan yaratilgan muhit bolaning muloqotda faol ishtirok etishiga imkon beradi. Masalan, guruhda kichik suhbat burchaklari, sahna maydonchasi, hikoya stoli, ertak burchagi kabi maxsus joylar tashkil etilishi bolalarni nutqiy faollikka jalb etadi. Tarbiyachi bu joylarda mashg'ulotlarni ijodiy

shaklda tashkil etib, bolalarning mustaqil fikrlash va o'z fikrini bayon qilish malakasini mustahkamlaydi.

Xulosa

Maktabgacha ta'lim tizimida bolalarning kommunikativ kompetensiyasini shakllantirish bugungi kunda ta'lim-tarbiya jarayonining eng muhim yo'nalishlaridan biridir. Chunki kommunikativ kompetensiya — bu bola shaxsining jamiyatda faol, mustaqil, madaniyatli, fikrini aniq ifoda eta oladigan, boshqalar bilan samarali muloqot o'rnatadigan inson sifatida shakllanishining poydevoridir.

Katta guruh yoshidagi bolalar uchun bu davr nutq, tafakkur va ijtimoiy tajriba jadal rivojlanadigan bosqich hisoblanadi. Shu sababli tarbiyachilar bolalarda og'zaki nutqni boyitish, o'z fikrini erkin bayon etish, tinglash, tushunish va munosabat bildirish kabi ko'nikmalarni shakllantirishga alohida e'tibor qaratishlari zarur.

Kommunikativ kompetensiyani shakllantirish jarayonida quyidagi omillar muhim ahamiyat kasb etadi:

- To'g'ri tashkil etilgan pedagogik sharoit — bolalarda erkin fikrlash, muloqot qilish va o'zini ifoda etish uchun qulay muhit yaratadi;
- Tarbiyachining faol roli — bola uchun til, muloqot va axloqiy madaniyat namunasini ko'rsatadi;
- Didaktik o'yinlar, suhbatlar, sahnalashtirish mashg'ulotlari kabi metodlardan samarali foydalanish bolalarda nutqiy faollikni oshiradi;
- Ota-onalar bilan hamkorlik — kommunikativ ko'nikmalarni oilada ham davomli rivojlantirish imkonini beradi.

Shunday qilib, katta guruh bolalarida kommunikativ kompetensiyani shakllantirish — bu kompleks, tizimli va bosqichma-bosqich amalga oshiriladigan jarayondir. U faqat nutqiy rivojlanishni emas, balki bolaning ijtimoiy faolligini, o'ziga ishonchini, emotsional barqarorligini ham ta'minlaydi. Mazkur jarayonni to'g'ri yo'lga qo'yish orqali bolalarda kelajakdagi o'quv faoliyatiga tayyorgarlik, mustaqil fikrlash va jamoada ishlash malakalari shakllanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. **O'zbekiston Respublikasining "Maktabgacha ta'lim to'g'risida"gi Qonuni.** – Toshkent, 2019 y.
2. **O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Maktabgacha ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ–4312-sonli Qarori.** – 2019-yil 8-may.
3. **O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 30-dekabrda 1059-son qarori** "Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan davlat talablari".
4. **Maktabgacha ta'lim tashkilotlari uchun Davlat o'quv dasturi – "Ilk qadam".** – Toshkent: 2021.
5. **Yo'ldosheva, D.** *Bolalar nutqini rivojlantirish metodikasi.* – Toshkent: "Fan va texnologiya", 2020.
6. **G'afforova, N. va Murodova, S.** *Maktabgacha yoshdagi bolalarda muloqot ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi.* – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2021.
7. **Vygotskiy, L.S.** *Bolalik psixologiyasi va nutq rivojlanishi.* – Moskva: Pedagogika, 1991.
8. **Leontyev, A.N.** *Faoliyat, ong va shaxs.* – Moskva: Nauka, 1977.
9. **G'ulomova, M.** *Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasi.* – Toshkent: "O'qituvchi", 2018.
10. **Zunnunov, A. va Tursunova, D.** *Maktabgacha ta'limda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish texnologiyalari.* – Toshkent: TDPU, 2022.
11. **Nasyrova, Z.** *Maktabgacha ta'limda nutqni rivojlantirish mashg'ulotlari.* – Samarqand: SamDU nashriyoti, 2020.
12. **Xabibullayeva, G.** *Ilk va maktabgacha ta'limda tarbiyachining nutq madaniyati.* – Toshkent: TDPU, 2023.
13. **Ochilova, M.** *Kommunikativ kompetensiya va uni rivojlantirish metodikasi.* – Toshkent: "Innovatsiya", 2021.

14. **Xalq ta'limi vazirligi metodik qo'llanmasi:** *Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning nutqini rivojlantirish bo'yicha tavsiyalar.* – Toshkent: 2022.

15. **Suxomlinskiy, V.A.** *Bola tarbiyasi haqida yurakdan so'z.* – Toshkent: “O'qituvchi”, 1985.

16. **O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi** — <https://www.maktabgacha.uz>

Maktabgacha ta'lim tizimi bo'yicha yangiliklar, metodik qo'llanmalar, davlat dasturlari va loyiha hujjatlari joylashtirilgan.

17. **O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi** — <https://lex.uz>

“Maktabgacha ta'lim to'g'risida”gi qonun, Prezident qarorlari, Vazirlar Mahkamasi qarorlari va normativ hujjatlar mavjud.

18. **O'zbekiston Respublikasi Prezidentining rasmiy sayti** — <https://president.uz>

Ta'lim tizimini rivojlantirishga oid farmonlar, qarorlar va nutqlar.

19. **Ta'lim portali** – **Edu.uz** — <https://edu.uz>

Maktabgacha ta'lim bo'yicha metodik materiallar, o'quv dasturlari va ilg'or tajribalar keltirilgan.

20. **O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi axborot portali** — <https://xtv.uz>

Ta'lim jarayonida kommunikativ kompetensiyani shakllantirishga doir maqolalar, seminarlar va yangiliklar.

21. **Ziyonet** – **Ta'lim resurslari portali** — <https://ziyonet.uz>

Maktabgacha ta'lim, pedagogika va psixologiya bo'yicha elektron darsliklar, maqolalar va metodik tavsiyalar mavjud.

22. **Pedagog.uz** – **Pedagoglar uchun ilmiy-metodik portal** — <https://pedagog.uz>

→ Tarbiyachilar uchun dars ishlanmalari, kommunikativ kompetensiya bo'yicha maqolalar va metodik tavsiyalar.

23. **ResearchGate**

—

<https://www.researchgate.net>

Chet el olimlarining bolalar nutqi va kommunikativ kompetensiya bo'yicha ilmiy maqolalari.